

Cieszyn 16.08.2022
dr hab. Sebastian Kubica, prof. UŚ
WSNE w Cieszynie
Uniwersytet Śląski w Katowicach

**Ocena rozprawy doktorskiej i dorobku artystycznego
Pani mgr Kai Depty-Kleśty w przewodzie doktorskim, w dziedzinie sztuki
w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki**

Zgodnie z uchwałą Rady Wydziału Grafiki i Komunikacji Wizualnej Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu z dnia 18 marca 2019 roku zostałem powołany na recenzenta w przewodzie doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, Pani Kai Depty-Kleśty.

Dane doktorantki:

Pani mgr Kaja Depta-Kleśta urodziła się 12 lipca 1992 roku w Drawsku Pomorskim.

Ukończyła II Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Broniewskiego w Koszalinie.

W 2011 roku rozpoczęła studia na Akademii Sztuki w Szczecinie, na Wydziale Sztuk Wizualnych (kierunek – grafika, specjalność – grafika projektowa).

Obecnie asystentka dr hab. Michała Kacperczyka, prof. nadzw. w Pracowni Typografii na Wydziale Grafiki Akademii Sztuki w Szczecinie.

W załączonym wykazie osiągnięć Pani mgr Kai Depty-Kleśty znajduje się bardzo bogaty dorobek aktywności artystycznej i dydaktycznej, na który składają się: wystawy indywidualne, wystawy zbiorowe, działalność kuratorska, prowadzenie warsztatów, nagrody i wyróżnienia, stypendia, identyfikacje wizualne oraz plakaty.

Wystawy zbiorowe i indywidualne:

W dorobku doktorantki znalazło się kilka wystaw indywidualnych w znaczących przestrzeniach galeryjnych. Na szczególną jednak uwagę zasługuje wystawa w ramach Skopje Poster Festival w Macedonii w 2016 roku. Wystawa była pokłosem zdobytego 2015 roku podwójnego GRAND PRIX na poprzedniej edycji, jednego z najważniejszych festiwali plakatu studenckiego w Europie.

Pani Kaja Depta-Kleśta od roku 2014 do 2021 brała udział w 48 wystawach zbiorowych w znaczących miejscach na projektowej mapie świata. Ilość wystaw jest imponująca, biorąc pod uwagę, że część z nich jest uzależniona od pomyślnego wyniku obrad jury. Wymienię tylko kilka:

- „**International Student Poster Competition**”, **Skopje, Macedonia 2015, 2016**
- „**Thirteenth International Triennial of the Political Poster Show**”, **Mons, Belgia, 2016**
- „**Biennale Plakatu Polskiego**”, **Galeria Sztuki Współczesnej BWA, Katowice, 2021**
- „**Lahti Poster Triennial**”, **Lahti, Finlandia, 2021**

Tylko tych kilka imprez związanych z plakatem na których znalazły się prace Pani Kai Depty-Kleśty pokazują jak skutecznym i rozpoznawalnym językiem graficznym operuje ich autorka.

Działalność kuratorska:

Od 2018 kuratorka w ulicznej galerii plakatu Słup Szymon (razem z Piotrem Deptą-Kleśtą).

W latach 2014–2016 kuratorka w Galerii w Alei Fontann (razem z Piotrem Deptą-Kleśtą), w ramach działalności galerii zorganizowano kilkanaście wystaw plakatu studenckiego oraz wydarzenia towarzyszące – warsztaty i wykłady.

W ramach swojej działalności kuratorskiej doktorantka była współprawniczką kilkunastu ciekawych i ważnych wystaw, warsztatów oraz wykładów. Były one dedykowane nie tylko dla środowi-

ska artystycznego, lecz przede wszystkim dla młodych adeptów sztuki, a co ważniejsze, prezentowały i promowały działania artystyczne na zewnątrz, na ulicy, poza hermetycznym środowiskiem galerii. Plakat znalazł się w swoim naturalnym środowisku – NA ULICY.

Prowadzenie warsztatów:

Od 2017 do 2020 Pani Kaja Depta-Kleśta przeprowadziła 14 warsztatów, dedykowanych podobnie jak w przypadku działań kuratorskich, nie tylko dla środowiska artystycznego, lecz przede wszystkim dla osób zainteresowanych siłą sztuki komunikatu wizualnego:

- „**Shouting posters**”, warsztaty dla aktywistów fundacji Viva, Warszawa, (w ramach kolektywu „**Poster&sons**”), 2018
- „**W świecie baśniowych emocji**”, Teatr Lalek Pleciuga, Szczecin, 2018
- „**O ja cię! – na plakacie**”, Teatr Lalek Pleciuga, Szczecin, 2018

Nagrody i wyróżnienia:

Doktorantka w latach 2014–2020 otrzymała pięć nagród. Uważam, że istotną do tej pory nagrodą w jej dorobku jest **podwójne GRAND PRIX z 2015 roku na „8. International Student Poster Competition”, Skopje, Macedonia**. Podwójna nagroda jest dowodem jak skutecznie Pani Kaja operuje językiem plakatu. W ósmej edycji konkursu w Macedonii była po prostu bezkonkurencyjna.

Stypendia:

- Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 2018
- Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego; 2012, 2013, 2014
- Stypendium Prezydenta Miasta Szczecin, 2015
- Stypendium twórcze Prezydenta Miasta Szczecin, (w ramach kolektywu „**Poster&sons**”), 2018

Ocena rozprawy doktorskiej:

PLAKATY NA ULICE! Opracowanie serii plakatów na podstawie graficznego leksykonu symboli to przemyślana, bardzo dobrze napisana praca. W pierwszej, teoretycznej części pracy Doktorantka prezentuje, a następnie analizuje zależności pomiędzy symbolami, plakatami i protestami. Drugą część pracy doktorskiej poświęca prezentacji elementów praktycznych, w skład której wchodzi: opis i prezentacja działań praktycznych – projektu graficznego leksykonu symboli, serii autorskich plakatów oraz przeprowadzonych przez autorkę warsztatów z zakresu projektowania plakatu protestacyjnego.

Praca doktorska zatytułowana *Plakaty na ulice!* zawiera wstęp przybliżający nam kontekst jej powstania. Autorka w kolejnych rozdziałach prezentuje i omawia ważne zjawiska społeczne oraz powstałe podczas ich trwania użyte prace związane z komunikatem wizualnym. Rozprawa opatrzona została w liczne reprodukcje ilustrujące tekst, leksykon symboli, plakaty autorki rozprawy oraz dokumentacja fotograficzna warsztatów. Posiada podsumowanie oraz bogatą bibliografię. We wstępie autorka rozprawy nawiązuje do fragmentu krótkiego manifestu napisanego w 1964 roku przez Kena Garlanda:

„Najpierw rzeczy pierwsze: talent i doświadczenie twórców mogłyby przyczynić się do poprawy życia ludzi, gdyby były spożytkowane na tworzenie projektów dedykowanych potrzebom społeczeństwa, a nie rynku”.

Wybierając ten fragment tekstu Doktorantka jednoznacznie deklaruje swoją postawę artystyczną oraz przyczyny powstania swojej pracy doktorskiej.

W rozdziale zatytułowanym *Symbole* Pani Kaja Depta-Kleśta precyzyjnie omawia i wyjaśnia pojęcia: symbol, znak, sygnet, piktogram, semiogram, a nawet sygnał. Wszystkie te pojęcia przytaczane są w kontekście związanym z bardzo konkretnym obrazem, a co ważniejsze, z konkretnym wydarzeniem. Posiłkuje się w pracy między innymi Adrianem Frutigerem, który zwrócił uwagę na zróżnicowane komunikaty wizualne w zależności od kontekstu ich użycia (skrzyżowane piszczele, strzała).

W części pracy *Dawne i współczesne symbole* Doktorantka napisała:

„Symbole odgrywają ważną rolę w rozumieniu kultury współczesnej i dziejów minionych. Archeologia, historia, etnografia, religioznawstwo, heraldyka to przykłady dziedzin, które swoim obszarem obejmują badanie symboli. Symbole są obecne również w języku potocznym, popkulturze, reklamie, polityce. Ich obecność w tak wielu obszarach ludzkiej działalności nie pozostaje bez wpływu na język wizualny, którym posługujemy się na co dzień. Symbole mogą pomóc odczytywać rzeczywistość, ale mogą również utrudnić jej odbiór”.

Ludzkość od samego początku posługuje się obrazami–znakami zarówno w przypadku prehistorycznego naskalnego malarstwa, jak i tego współczesnego języka obrazu (emoji). Nie zawsze jednak, jak pisze autorka, obrazy te są odpowiednio interpretowane. Doktorantka wartościuje ich funkcję ze względu na wagę jednoznacznego ich odczytania (znaki drogowe lub komunikacja na lotnisku). Autorka tekstu zwraca również uwagę na ich ważną, niewerbalną, uniwersalną funkcję.

Pani Kaja Depta-Kleśta zwraca uwagę na pojawiające się nowe zagrożenia społeczne i polityczne. Zjawiska te wymuszają na zaangażowanych twórcach sztuk wizualnych będących „barometrami społecznymi” natychmiastową reakcję. Autorka tekstu z właściwą sobie czujnością zwraca uwagę na wszechobecny plastik – jednorazowa reklamówka stała się symbolem problemu z nadmierną produkcją plastiku. Przykłady zastosowania tego symbolu można zobaczyć

na plakatach nadesłanych na 21. edycję konkursu Galerii Plakatu AMS – NIE PRODUKUJ ŚMIECI. Pani Kaja Depta-Kleśta zwraca uwagę na rolę jaką pełnią projektanci komentujący rzeczywistość za pomocą symboli wizualnych. Znaki–symbole powstałe w skutek reakcji na ważne wydarzenia społeczne na stałe weszły do naszej kultury wizualnej, wyrły się nieodwracalnie w naszej świadomości, przytaczając autorkę, tak jak czerwona błyskawica, która stała się symbolem Strajku Kobiet.

W rozdziale *Plakaty w części Ramy plakatu* Doktorantka pokusiła się o zdefiniowanie pojęcia plakatu. Na wstępie używa definicji encyklopedycznej, dzieli go pod względem formalnym i tematycznym, przytacza nam również jego kontekst historyczny. Różnicuje go pod względem przestrzeni w której funkcjonuje. Autorka pracy zwraca uwagę na najważniejszą funkcję jaką obecnie pełni plakat, będący narzędziem w rękach zaangażowanych społecznie twórców – cytuję autorkę:

„W ostatnich latach wiele plakatów można zobaczyć na ulicach miast na całym świecie w trakcie protestów społecznych. Plakat protestacyjny nadal pełni z powodzeniem swoje pierwotne funkcje – pomaga zjednoczyć ludzi wokół wspólnego tematu oraz buduje tożsamość wizualną manifestacji”.

Doktorantka napisała:

„W definicji plakatu szczególne bliskie jest mi podejście Lexa Drewinskiego, który powiedział: »Dla mnie plakat to przede wszystkim pomysł«”.

Uważam za zasadne opowiedzenie się po stronie pomysłu ubranego w adekwatną do jego tematu szatę graficzną. W pracach Pani Kai Depty-Kleśty to właśnie taka postawa przeważa. W dalszej części tego rozdziału pisze o znaczeniu metafory i skrótu myślowego, które odpowiednio użyte są gwarancją czytelnego i skutecznego komunikatu wizualnego jakim jest bez wątpienia plakat.

W części rozprawy *Symbole na plakatach* Doktorantka analizuje znaczenie symboli w nich użytych. Przytacza ciekawe przykłady analizując znaczenia elementów graficznych wykorzystanych przez ich twórców. Pisze również, jak ważne jest ich szybkie i precyzyjne odczytanie w przestrzeni publicznej. Analizuje, jak przy pomocy symbolu czaszki można uzyskać diametralnie różniące się komunikaty. Autorka rozprawy doktorskiej deklaruje, jak ważny w jej twórczości projektowej jest odpowiednio użyty symbol. *Projekt Wege dla klimatu* – plakat został zaprojektowany na zlecenie Fundacji Międzynarodowy Ruch Na Rzecz Zwierząt Viva!, która zajmuje się prawami zwierząt.

W części pracy poświęconej protestom Pani Kaja Depta-Kleśta opisuje różnice oraz znaczenie używanych symboli graficznych podczas manifestacji w krajach niedemokratycznych i tych, o wysokiej kulturze demokratycznej. W swoim tekście przedstawia różne rodzaje protestów, ich odbiór oraz skutki wywarne na społeczeństwo. Doktorantka przeanalizowała jak zmienia się oprawa graficzna w zależności czego dotyczą, gdzie się odbywają i kto protestuje. Pani Kaja Depta-Kleśta słusznie zauważa, że amatorskie transparenty, napisy mogą być atutem podczas demonstracji. Świadczą o jej autentyczności i wzmacniają ich siłę działania.

W kolejnej części zatytułowanej *Wpływ artystów i projektantów na estetykę protestów* Doktorantka zwraca uwagę jak ważne jest zaangażowanie artystów w kształtowaniu się języka wizualnego protestów społecznych. Wykazuje siłę komunikatu wizualnego jakim jest plakat: *NSZZ Solidarność*, *KonsTYtucJA*. Niewątpliwie plakaty te, jak pisze doktorantka, przeszły do historii. W przypadku protestów społecznych ważną rolę odgrywają symbole użyte podczas ich trwania. Doktorantka opisuje rolę goździka, róży, rekwizytów jakimi była ekaierka, wieszak, obraz Marii z flagą LGBT. To tylko kilka przykładów przeanalizowanych przez Doktorantkę, na stałe wpisanych w historię rozpoznawalnych, mocnych symboli związanych z ruchami społecznymi. Dokto-

rantka wyjaśniła rolę koloru użytego podczas protestów: tęczowe marsze równości, czarne stroje i parasole uczestników czarnego protestu, czerwień utożsamiana ze Strajkiem Kobiet, a od lutego 2022 roku na ulicach miast w Polsce i na całym świecie można zobaczyć plakaty i transparenty w kolorach ukraińskiej flagi.

W części *Z ulicy do galerii* Pani Kaja Depta-Kleśta pisze o bogactwie kultury wizualnej ostatnich lat odwołującej się do historii. Prace zaangażowane społecznie z powodzeniem trafiają na salony przeglądów sztuki użytkowej oraz do prestiżowych galerii.

Ocena dołączonego dzieła artystycznego

Oceniając dzieło artystyczne, mam przed sobą trzy publikacje: *Plakaty na ulice*, *Plakaty i identyfikacje* oraz *Leksykon symboli – Plakaty na ulice!*. Praktyczna część pracy stanowi dojrzałą propozycję pod względem stylistycznym, narracyjnym, projektowym i artystycznym.

Pani Kaja Depta-Kleśta zaprojektowała 100 symboli, tworząc w oparciu o siatkę modułową 96 znaków oraz na podstawie ich zbioru zbudowała serię plakatów. Jak pisze Doktorantka, forma znaków musiała wynikać z ich funkcji. Znaki te są czytelne, pozbawione zbędnych elementów graficznych, które zakłóciłyby właściwe odczytanie ich znaczenia. Analizując te matematycznie wykreślone znaki jestem pod wrażeniem ich funkcjonalności. Odpowiednie zestawienie dwóch przepołówionych znaków tworzy odmienny symbol, będący czytelnym komunikatem wizualnym: butelka Pet i ryba, butelka Pet i bomba. Kompletne znaki zestawione ze sobą dają możliwość różnych kombinacji będących dialogiem projektant–odbiorca. Czasami zestawienie dwóch znaków o diametralnie różnych proporcjach (gołąb + pałka policyjna) może dawać wrażenie dysonansu graficznego, jednak komunikat wciąż jest czytelny. Uważam, że autorka dokonała dobrego wyboru zawężając kolorystykę znaków–symboli do czerni i bieli, sporadycznie czerwieni. Ten dojrzały projekt poprzez przemyślaną, skuteczną formę graficzną, radykalne ograniczenie kolorystyki przypominał mi o Lexie Drewinskim, wspomnianym w części teoretycznej w charakterze autorytetu dla doktorantki. Istotnym elementem w projekcie Pani Kai jest założenie pozwalające na użycie znaków jako wycinanych szablonów. Dotyczy to również wybranego kroju pisma (Paralucet) w różnych odmianach użytego w zaprojektowanych przez Doktorantkę plakatach. Zabieg ten pozwala na wszechstronne zestawianie ze sobą znaków tworzących kolejne komunikaty wizualne. Technika szablonu odmienna od tej wykreślnej (wektor) poprzez swoją naturalną niedoskonałość pozwala na bardziej „ludzką zabawę” projektową. Jest to niezwykle ważne zwłaszcza podczas trwania warsztatów, których prowadzenie jest mocną stroną Doktorantki. Istotnym elementem w pracy Pani Kai Depty-Kleśty jest leksykon symboli. Jest to zbiór symboli wydrukowanych na przezroczystym materiale zamknięty najpierw w papierową obwolutę, na krzyż spiętą gumką, następnie całość została umieszczona w czarnej papierowej kopercie zabezpieczonej bawełnianym białym sznureczkiem. Całość stanowi ciekawy, inteligentnie zaprojektowany artefakt.

Seria plakatów zaprezentowanych w praktycznej części pracy dyplomowej dotyczy problematyki społeczno-politycznej. Nie może być inaczej, przecież ich autorka jest czynnie działającą aktywistką. Symbole za pomocą których autorka buduje precyzyjny komunikat wizualny zyskały kolor i typografię. Nie mogę się zgodzić z Panią Kają, że „tekst pełni rolę drugorzędną” jak pisze Doktorantka na 99 stronie w części poświęconej typografii na plakatach. Tekst poprzez jego umiejscowienie, wielkość, używanie go w negatywie, wykorzystanie majuskuły stanowi integralną część obrazu SANKCJE, DZIEŃ KOBIET.

Pani Kaja Depta-Kleśta wyróżnia się wnikliwością i kreatywnością podczas formułowania oraz wyrażania problemów artystyczno-projektowych, ze szczególnym ukierunkowaniem na problemy społeczne. Jej plakaty (HELP, WELCOME) na stałe wpisały się w podręczniki poświęcone sztuce projektowania. Poprzez swoją aktywność: warsztaty, wykłady, akcje i społeczne zaangażowane propaguje sztukę wizualną.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z treścią rozprawy doktorskiej oraz biorąc pod uwagę osiągnięcia artystyczno-projektowe i dorobek dydaktyczny, wnioskuję za przyznaniem Pani mgr Kai Depty-Kleśty stopnia doktora, w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

dr hab. Sebastian Kubica, prof. UŚ

